

ERDÉSZETI LAPOK

XLII. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

VIII. FÜZET

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hónap 15-én. * Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árt járathajják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz., II. em.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnak.

(Telefon: 37—22.)

A német rendszerü faértékesítési elvek alkalmazása.

Irta: Kaán Károly.

Kézzelfogható sikerek és gazdasági eredmények igazolják manapság, hogy a fának előkészített állapotban való értékesítése, mint a német erdőgazdaságok rendszere, ugy közgazdasági, mint erdőgazdasági szempontból a legelőnyösebb és nemcsak a magán, de az állami erdőbirtokon is majdnem kivétel nélkül célirányos és sikerre vezető.

E ténybeli állás igazságát nyílt már alkalom elég részletesen kifejtenem. *) Czéлом ezuttal nem is ez, de a kérdésnek olyan irányban való továbbfejítése, hogy:

1. mik azok az *előfeltételek*, a melyek a faanyagok előkészített állapotban való értékesítésének gyakorlati kivitele előtt kell, hogy a lehetőség szerint biztosítva legyenek? és
2. mik azok az *alaptételek*, a melyek ezen eljárás alkalmazásánál vezérelvekül tekintendők?

*) Lásd Erdészeti Lapok 1903. XI—XII. f. 1904. I. és II. füzet.

Az első kérdésre a választ a következőkben körvonalozhatnám.

Lássuk el az erdőgazdaságot megfelelő uthálózattal, kössük össze ezt a hálózatot a közforgalom ereivel, bocsássuk ilyen előkészületek után áruba a minden éves fatermést, mely ezen körülmények között a faanyagok mai kereslete mellett kész állapotban, bárhol is jó sikerrel lesz értékesíthető.

Baden nagyhercegség Schwarzwaldjában manapság és már jó ideje ezt az elvet követik s én nekem nyílt alkalom még látnom az állami erdőgazdaságban olyan völgyeket, a hol a maradandó jellegű uthálózatok kiépültéig *a használatok szünetelnek.*

Az állami háztartások természete az ilyen feltétel biztosítását bizonyos határig megengedi. Sőt a magángazdaságokban is kívánatosabb és közgazdaságilag úgy, mint a magánérdek nézőpontjából indokoltabb volna, *hogy inkább az erdőbirtok hitelét vegyék igénybe a talajra és faállományra alapított kölcsönnel és ilyen kölcsön révén építsék ki a szállító eszközöket is, mintsem hogy megfelelő uthálózat nélkül, potom áron értékesítsék a fatermést.*

Az értékelkedés révén a kölcsön hamar amorizálható, az erdőjövedelem az utakba fektetett tőkék törlesztése mellett is *nagyobb*, s végeredményében *az uthálózat megmarad a jövő idők erdőgazdaságának.* Holott utak nélkül az évszázados fatermés csak a leglényegtelenebb hasznot hozza, mert a faérték javarészét a kihozás nehézségei és a feneketlen utak nyelik el; az erdő pedig a gazdaságnak nagy kárára a legtöbb esetben a jövőbeli fatermés megéréséig, — *egy újabb évszázadig* feltáratlan marad.

Hogy a forgalom e hajszalereinek, az erdőgazdaság szállító eszközeinek ezen évszázados elmaradása milyen kihatásu a vidék gazdasági életére, s hogy a megfelelő

szállító eszközök nélkül való anyagértékesítés a magán, de végeredményében mégis nemzeti vagyon milyen elpredálására vezet, azt más helyütt igazoltam be kellő részletességgel.

Ezuttal állításaim bizonyítására inkább egy gyakorlati példát ismertetek, mely nemcsak hogy jelen tárgyamhoz illik, de tanulságos és további következtetésekre vezet.

Mikor a bukovinai görögkeleti hitalapok óriás terjedelmű erdőgazdaságának intézését és ellátását az állam vette kezébe, az érett, sőt tulkoros faállományok értékesítése és ezzel használása is megkezdődött.

Az állami intézőség, melynek tevékenységét első időben a szervezkedés, *s a mindenekelőtt szükséges tiszti és altiszti lakok építése* vette igénybe, ilyen irányu munkájának költségeit elég czélszerűtlenül a rendelkezésre álló fatermés értékéből kívánta fedezni; miért is hosszabb időre kötött szerződések alapján, tövön értékesítette a használatra kijelölt erdőrészeket, amint azokra az adott viszonyok között vállalkozók jelentkeztek.

Hozzáférhetetlen erdőállományok fatermésének tövön való értékesítéséről lévén szó, a vállalkozók a részükről kívánt befektetésekre való tekintettel a fáért természetesen a minimális áregységet ajánlották meg.

Bizonyos völgyekre szorított nagy térfogatu vágások rendszertelen kihasználása, a szó szoros értelmében vett rablógazdaság, vagyis olyan erdőpusztítás következett erre, a melynek látása beigazolta az erdőgazdaság intézői előtt azt a tényt, hogy a majdnem megközelíthetetlen erdőségek fatermésének tövön való ilyen értékesítése az erdőgazdaság belterjességét, jövedelmezőségének fokozását elő nem segíti, s a faállományban meglevő vagyon predálásának természetét viseli magán. Példák bizonyították ugyanis lépten-nyomon, hogy a vállalkozók részéről sohasem maradandó értékkel,

de mindig a vállalat tartamára hivatott állékonysággal és legtöbbszörre nagy fapazarlással épített szállító eszközök az erdős völgyek állandó feltárására, a szállító eszközök rendszeres hálójának kifejlesztésére nem vezetnek.

Felszabadították ezért magukat csakhamar annak a nálunk széles körben elterjedt és sok helyütt még ma is divó elvnek a békója alól, mely a vállalkozóra bizza az anyagszállítás eszközeinek létesítését és fentartását; mert belátták, hogy vele *oly értékű erdővagyon esnék áldozatul, mely a szállító eszközök létesítéséhez megkívánt akármilyen nagyszabású beruházás költségeit aránytalanul tulszárnyalja.* Ezért tehát amikor a kényszerűség hatása alatt még egy időre le is kötötték magukat ilyenféle, de a kezdetbelinél mégis rendszeresebb használatokat biztosító szerződésekkel, egyben gondoskodtak arról is, hogy az erdőgazdaság szárazföldi szállító eszközökkel való állandó jellegű feltárásához nagyarányú tőkebefektetések igénybevétele mellett a munkálatok teljes rendszerességgel megkezdessenek.

A fának szállítására szolgáló eszközök főbb vonalainak kiépítésére vonatkoztak a befektetések, hogy azokból kiindulólag azután az erdőgazdasági szállító eszközök marandó hálóját idővel és fokozatosan kifejleszteni lehessen.

Igaz, hogy a favállalkozóknak az egyoldalú érdek befolyása alatt megnyilvánult tevékenysége is élénkséget hozott a vidékre, mert pl. a szerződésük tartamára és nem marandó értékkel létesített szállító eszközök építésének munkája, a fűrésztelepek, az erdőben tövön vásárolt anyag termelése és szállítása munkaerőt kívánt, költséget igényelt, pénz és áruforgalmat teremtett.

Ezt az időleges becsü és az áldozatul hozott erdővel fölötte drágán megfizetett élénkséget azonban a visszaeséstől csak a marandó értékű beruházások mentették meg.

Fokozták ugyanis és a valódi és tartós gazdasági fellendülést biztosították az erdőgazdaság részéről házilag és technikai tudással végzett nagyszabású feltárási munkálatok. Biztosították pedig a gazdasági fellendülést azért, mert itt az erdőbirtokos hitalapok államilag vezetett gazdasága feladatának jól megfontolt tudatában munkáját kétoldalunak tekintette. Az erdőgazdasági szempont mellett ugyanis *azon közigazgatási köteletségéről sem feledkezett meg, mely őt mint nagybirtokost a vidék közforgalmi eszközeinek fejlesztésére kötelezi.* Annál kevésbé hagyta pedig figyelmen kívül e köteletségét, mert az ilyen irányú tevékenysége előbb-utóbb ugyis szintén a birtokos hitalapok anyagi javára szolgál.

A hitalap maga épít közutakat vagy hozzájárul ilyenek műszaki kivitelü létesítéséhez, hogy a közforgalmat biztos alapra fektesse, hogy az erdőt *a vasutvonalak forgalmával állandó jellegű berendezések útján szervi összefüggésbe hozza.*

És itt nem csak felemlíteni, de fölötte hangsúlyozni kívánom, hogy *e körülményt mint a legfőbb kellékek egyikét tanultam megismerni ahhoz, hogy erdőgazdaságunk jövedelmét s ezzel belterjességét fokozhassuk! Mert kárba vész minden munka, nem kielégítő a legnagyobb tőkebefektetés eredménye, ha az csak az erdőre vonatkozik, ha azt a világforgalom eszközeivel egységes összefüggésbe nem hozzuk!*

Nem várhatja a nagybirtokos, de nem várhatja különösen az állam, az ugyis annyi irányban megterhelt községektől, hogy magukra utalva tartsák fenn azon községi és egyéb közutaikat, melyeket a fatermékek szállítása oly nagy mértékben igénybe vesz, és nem várhatja még akkor sem, hogy a közre nehezedjék ily fokozódó teher a maga teljes súlyában, mikor a községnek talán egyesei az anyagfuvarozással esetleg jövedelemhez is jutnának. Nem elégséges

itt az anyagi hozzájárulás, itt a műszaki kivitel alól is fel kell menteni a községeket, melyek technikus erővel ugy sem rendelkeznek.

Végig tekintve a dél-német országok és Ausztria nyugati tartományai erdőgazdaságának történelmi adatain s maig érvényben lévő szabályzatain, azokban *jelen állításomat csak megerősítve találom*. Badennek mindenben példászerű erdőgazdaságában a kincstári erdők határain belül haladó közutak építése és fentartása, a közutakra érvényben levő törvény határozmányai alapján a birtokos kincstárt terheli, mely a határain kívül haladó, de érdek-körébe eső közutak fentartásához is *nemcsak tetemes költséggel járul, de azoknak az erdőtisztek útján eszközölt fentartásáról is gondoskodik*.

A badeni erdőgazdaságról 1857-ben irt füzetkében olvastam a következőket: „Gyakran látja előnyét az uradalmi, (egyben erdőgazdasági) kincstár annak, ha az erdőgazdasága határain kívül álló ily községi és egyéb közutak ujjaépítéséhez vagy fentartásához önként hozzájárul: csak jó legyen a fentartás és szakszerű az ily utak építése.“ *)

Hogy bevált az állítás, igazolja a lépten-nyomon tanuszkodó tények mellett az a körülmény is, hogy Krutina nagyhg. titkos tanácsos, a badeni erdőgazdaság feje 1891-ben, tehát *34 év multán* irt hasonló tárgyú munkájában, **) *majdnem szószerint találtam a most közölt megjegyzést*.

Baden nagyhercezség 97249 ha. térfogatu kincstári erdőgazdasága az 1878. évtől 1889-ig számított 12 év átlagában évente közepes számban 2117 km. községi és egyéb közut fentartásához, s ezenkívül kisebb-nagyobb uj utak építéséhez járult, átlag 82363 márka költséggel. A kiadások azóta emelkedtek is, a mennyiben 1891-ben 91.367,

*) „Die Forstverwaltung Badens“ 1857. Karlsruhe.

**) Krutina: „Die Badische Forstverwaltung und ihre Ergebnisse“ 1891.

1892-ben 105.141, 1893-ban 99.682, 1894-ben 92.898, 1895-ben 103.521 márkára rugtak. 1 márkát meghaladó összeggel terhelte meg tehát az állami birtok minden hektárára eső évi kiadásokat a közutak építéséhez és fentartásához való hozzájárulás.

Elsass-Lotharingiában 30 év előtt okszerűen fel nem tárt erdőket hagytak vissza a francziák, de voltak ha nem is jó, de technikailag kiépített közutak s így az értékesítési mód megváltoztatása megelőzhette az egész vonalon a tulajdonképpen erdőfeltárást, mely azt nyomon követte, s amelylyel egyidejűleg a közutak javítása tekintetében elismerésre méltót művelt a német birodalmi kormány.

Ausztria állami erdőgazdasága az erdős vidékek közutainak létesítésénél nem riad vissza az anyagi áldozatoktól, *sőt nem egy esetben épít is közutakat a kincstár erdészeti ága terhére, melyeket azután a községeknek enged át, a részéről ellenőrizett jókarbantartás kötelezettségével.*

Ily értelemben jár el Bukovina erdőgazdasága is, mely munkáját a sokoldalú jó eredmény ma már minden irányban megvilágítja.

Az általános közgazdasági fellendüléstől eltekintve az a körülmény, hogy a forgalom fő ütőerei, a vasutak a közutakkal ekként biztos összeköttetést nyernek s hogy ezeknek hajszáleri benyulnak a fővölgyek mentén az őserdők mélyébe, biztosítják a gazdaságnak a kijelölt célirányban való fejlődését s az értékesítési módok helyes alaku megváltoztatását.

Erre való tekintettel mondja Böhm erdőtanácsos, hogy:

„Az erdőterületek állandó jellegű utakkal való feltárással ekként a görögkeleti hitalapok nemcsak nagyobb jövedelmet biztosíthatnak maguknak, de lehetővé teszik az

átmenetet a házilagos kezelésbe s így a belterjesebb erdőgazdálkodáshoz."

És joggal!

Megkezdették már Bukovina erdőségeiben a fának házilagos termelését és kihozatalát Csernovitz közelében s nem sok év már s e hegyvidék rengeteg ős állabait a nemrég még annyira rendszertelen és több helyütt még maig kifogásolandó erdőhasználás helyett ezuton fogják előkészíteni, kihozni, értékesíteni, mert ott az erdőfeltárás elsőrendű munkaprogramja a befejezéshez közeledik.

Azért tehát ha a bukovinai határszélen itt-ott még az erdőt devasztáló régi gazdasági rendszer, illetve a teljes rendszertelenség nyomait láthatjuk is, ez már végleg megszűnő gondatlan eljárások maradványa, amelyek helyébe a közforgalmi utakkal összefüggésbe hozott erdőgazdasági szállító eszközök mentén az okszerű alpra fektetett gazdálkodás foglal tért.

Hangsúlyozzuk itt ismételen, hogy nem egyedül az erdőbirtok feltárásától, mint egyoldalú erdőgazdasági céltől van tehát függővé téve az értékesítési módnak ily irányu megváltóztatása, de főleg azon körülménytől, hogy a szállító főerek együttműködése biztos, egészséges, állandó és összehangzó legyen. Ahol az ily munkálatok még nem eszközöltettek, az erdőbirtokos egyedül helyes eljárása az volna, hogy felfüggeszti az üzemet addig a rövid egy-két évig, a míg a szállító eszközök főereit kifejlesztheti, illetve csak ott és oly arányban indítja meg a használatot, ahol és a milyen arányban a szállító eszközök munkájával előrehaladni képes.

Tudjuk, hogy ennek akadályai vannak. De éppen ez akadályok leküzdése, a tervszerű fokozatos átalakítás képezheti az erdőgazdaság egyik legnemesebb feladatát, mely munkásságát busásan jutalmazza.

Ahol az akadályokkal megküzdeni nem lehet s a használatok mégis foganatosítandók, vagy a hol az erdőbirtokos anyagi érdekeinek a legegységesebb alapfeltételét kellő arányu beruházás és megfelelő tevékenység révén biztosítani nem hajlandó, ott az erdőjövödelem nagy rovására a tövön való értékesítés érvényesül, mely mindenesetre kényelmesebb és a birtokos részéről befektetést nem igénylő. Az erdőbirtokos eljárása azután ily célzat mellett csak az lehet, hogy hosszabb időre biztosít magának oly vevőt, aki *a birtokos kárára* kockáztatni meri többek között annak a veszélynek a bekövetkeztét, hogy termelt fájának kiszállítását az időjárás kedvezőtlen körülményei meggátolhatják s így üzemi akadály, üzleti veszteség, sőt a gomba spórák által való megfertőztetés folytán a faanyag értékcsökkenése vagy megromlása is bekövetkezhet.

Ott azonban, ahol az elsőrendű szállító berendezések kiépülnek, ahol a kiszállítás már nincs időhöz kötve s ahol a vevő a vétel tárgyára ekként már helyes számítást tehet: ott a birtokos sincs hosszú tartamu és nincs főleg a tövön való értékesítésre irányuló szerződésekre utalva.

Ha le is köti még faterméke eladását évekre, ez a lekötöttség már csak rövidebb időre vonatkozhatik, mert a világkereskedelem árhullámzásai érezhetővé válnak s mert ekként az áremelkedéssel az egészséges verseny következtében lépést tarthat. Külön választhatja az anyagtermelést az értékesítéstől. A vevőt a termésre utalhatja s maga üzheti a fatermelést s annak kihazását.

Tíz ország és tartomány erdőgazdasága, melyet tanulmányi célból meglátogattam*) *a faanyagok termelt állapotban*

*) Elsass-Lotharingia, Baden, Württemberg, Bajorország Svájc, Salzburg, Felső-Ausztria, Stajersország, Galiczia, Bukovina.

való értékesítési módjának hódol s azt vagy alkalmazza már az egész vonalon, vagy azt előkészíti.

Kifejtvén ekként a kész állapotban való eladási mód-
nak előfeltételeit, eljutottam azokhoz az *alaptételekhez*, a
melyek az ily módon való faanyag értékesítésnél vezér-
elvekül tekintendők volnának és illetve oly célul lennének
tekintendők, *a melynek elérése az erdőgazdaság elsőrendű
feladata*, tervszerű és olyan munkaprogramja, a melynek
megvalósításán minden erejéből törekszik.

Pontokba foglaltam ezeket a következő sorozatban:

a) A faértékesítésnél a fatermelés és az anyagkikészítés
az erdőgazdálkodás oly elválaszthatatlan teendőjét képezze,
melyet a vevőre bizni *sohasem szabad*. A vevő tehát ki-
zárandó az anyagtermelés munkájából, s neki csak a gazdál-
kodó részéről a szállító eszközökig hozott fatermék, mint
az eladás tárgya s a gazdaság eredménye adatik el.

b) A faeladás ott, a hol a kereslet bármi okból gyérebb,
átmenetileg néhány évre kötött szerződésekkel is biztosít-
ható, olyképpen, hogy az erdőgazdaság faterméke egészben
vagy külön-külön megosztott választékok szerint, de kitermelt
állapotban egy vagy több vevőnek előre biztosítatik. A hol
azonban a kereslet már eléggé élénk, ott a vevők igényei
szerint eladási egységekben csoportosított faanyag a termelés
és kihozás után esetről-esetre történő árveréssel értékesítendő,
a mikor is az áruba bocsátásnál a szabad versenynek a
legtágabb körü tért kell engedni.

c) Ott a hol a faanyagok keresletében, megfelelő ver-
seny keletkezik, s a fatermést a kereslet szerint kisebb-nagyobb
csoportokba sorozva árverés útján értékesíteni lehet, *a fa-
anyagok árjegyzékszerű eladása* csakis a szegény nép kisebb
magánszükségletének kielégítésénél, csakis a minimálisra
szabott összeg erejéig, *de minden esetben csak az erdő-*

gazdaság részéről házilag termelt, tehát kész állapotban értékesítés alá kerülő faanyag eladásánál alkalmazandó.

d) A gazdálkodó a faterméket *piaczra vinni sohase legyen kénytelen*. Iparkodjék a fával kereskedőkben úgy, mint a fogyasztókban, tehát minden vevőjében oly érdeklődést felkölteni, mely őket a tőtől az erdei szállító eszközökig hozott fatermék megtekintéséhez vonzza, s a vétel versenyére sarkalja. Közel a tőhöz, s *minden esetben a gazdaság határain belül* találja tehát piaczát az erdő terméke, melyet az erdőgazda aratott legjobb belátása szerint, s melyet a vevő visz el világgá. Vette pedig ez utóbbi akár közvetlen szükségletének fedezésére, akár abból a czélből, hogy a nagyvilág igényeinek fedezésére azzal kereskedjék.

e) A fa-feldolgozás, a fűrészáru és egyéb félgyártmányok kikészítése ipar, mely az erdőgazdálkodást már közvetlenül nem érintvén, attól ily esetben amint lehet *külön választhatandó*. Átmenetül még legajánlatosabb e tekintetben az az eljárás, ha az erdőbirtokos a favásárló kívánsága és megrendelése szerint maga fűrészeli a faárut addig is, míg kellő támogatás révén elégséges számban magánfűrészek keletkeznek.

A fát feldolgozó magán iparvállalatok létesülésének előmozdítása, számuk gyarapítása tehát minden rendelkezésre álló eszközzel az erdőbirtokos egyik legfontosabb feladatát képezze; hogy megnyilatkozhassék a faanyag vételében az egészséges verseny s kizárassék a faanyag termés lefoglalása az erdős vidék fakeskedelmét addig monopolizált egyesek részéről.

f) A gazdálkodó ismerje a fakeskedelem szokásait, ismerje a keresletet, tudja a faanyagot a vevők igényeihez termeltetni. Legyen eljárásában határozott és olyan, hogy *tetteit a vevők meggingathatlan bizalma kísérje.*

g) Az anyagértékesítés módjának megválasztásában birjon oly jártassággal és körültekintéssel, hogy ekként gazdasága egész termékének a legszélesebb körü mozgást biztosíthassa, az értékesítésnél a legnagyobb egységárat érhesse el, a gazdaság termékének pedig mindig *biztos és reális vevőket tudjon lekötni.*

h) A belterjesebbé váló gazdaság *szervezete és vezetése könnyed és olyan legyen, mely a gazdálkodásnak szabad mozgást biztosít.* Amint az erdőgazdaság egész rendszerében, úgy a faértékesítésnél is *kísérje a gazdálkodó tisztviselőt a bizalom.* Ellenőrizze őt önérzete, mert főleg a készállapotban való faanyag értékesítésnél eljárását ugyanis a vevők szabad versenye kíséri a legszigorubb szemmel.

A csusztató ut, mint a magas hegység fát szállító berendezése.

Irtá: *Kubelka Ágoston* cs. kir. erdőtanácsos. Fordította *Székely József* m. kir. főerdész. (Folytatás.)

Az esés gyarapítása a kanyarulatokban.

A csusztató ut legokoszerűbb nyoma az lenne, a mely a fának egyenletes tovamozgását a megengedhető legnagyobb gyorsaság mellett lehetővé tenné.

Ez a követelmény akkor teljesülne, ha a csusztató utat egyenes vonalban vezethetnők és annak olyan esést adhatnánk, a mely a lecsusztatandó faválaszték surlódási együtthatójának megfelelően.

A gyakorlatban a csusztató ut nyomának ilyen alaku kiképzése a terepviszonyoknál fogva teljesen lehetetlen és így kényszerülünk a csusztató utakat váltakozó eséssel és kanyarok közbeiktatásával készíteni.

A görbületekben a fa mozgásának újabb akadályai merülnek fel, a melyek a lecsuszó fa gyorsaságának csökkenésében és ama törekvésében nyilvánulnak, hogy a csusztató pályát elhagyja. A fának